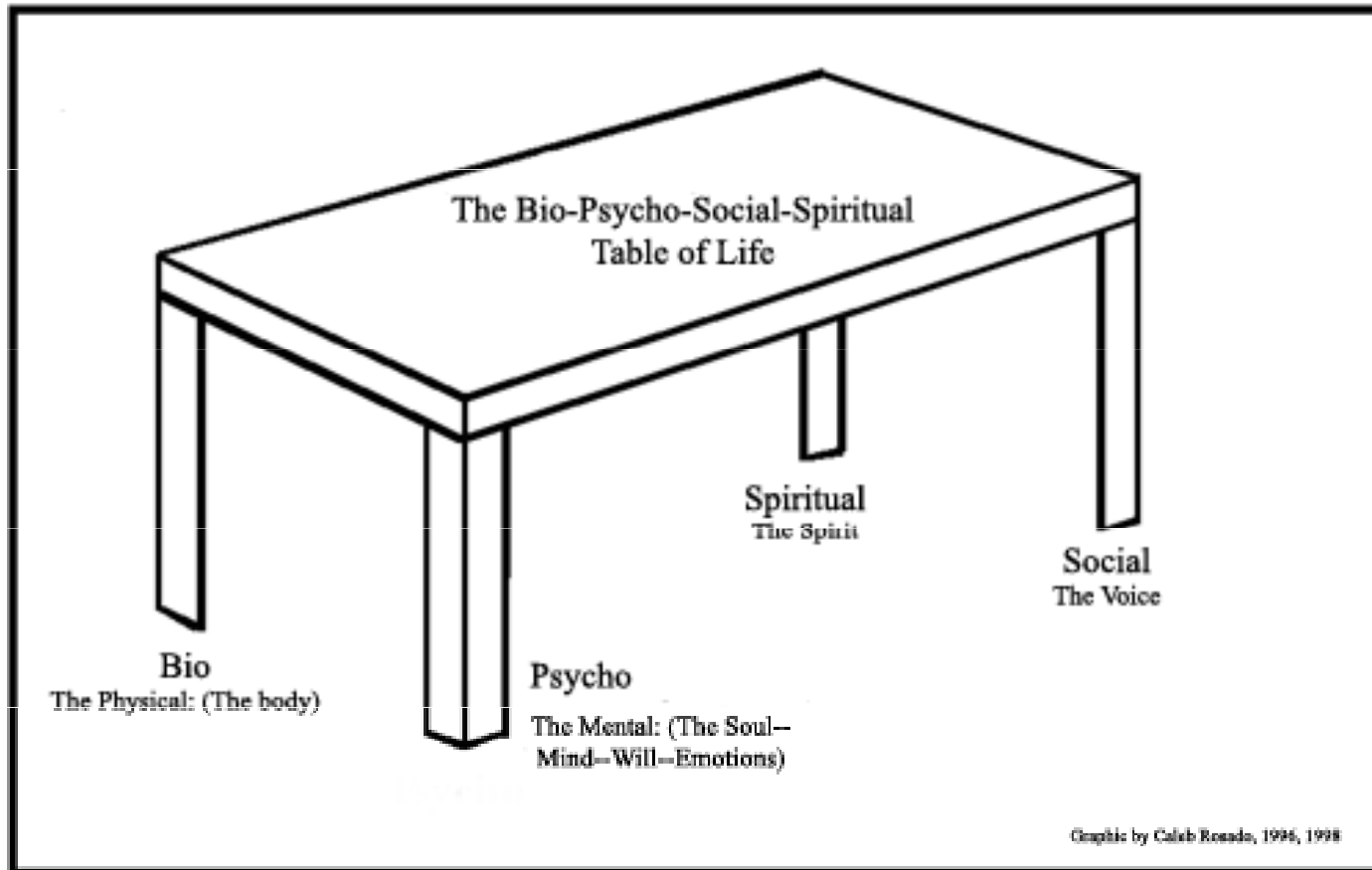

**M U N I
M E D**

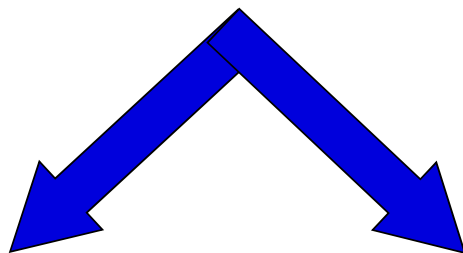
Ošetrovatelský proces při zajištění spirituálních potřeb

The Four Dimensions of Our Table of Life

SPIRITUALITA (1)

= duchovnost – víra anebo vztah s jakousi vyšší mocí, tvořivou silou, božským jedincem anebo nekonečným zdrojem energie

vertikální dimenze
(vztah s transcendentem –
Bohem, nebo jinou nejvyšší
mocí řídící lidský život)

horizontální dimenze
vztah jedince, k sobě samému, k
jiným, k prostředí, ve kterém žije

SPIRITUALITA (2)

= součást lidského bytí, hledání smysluplnosti v životě, ve vztazích (včetně náboženských)

5 charakteristických znaků:

1. smysl
2. hodnoty, přesvědčení
3. transcendence
4. interakce
5. stávání se

Vývoj spirituality (1)

0-3 r. – základy spirituality se utváří hlavně ve vztazích k blízkým v podobě důvěry, vzájemnosti a lásky, přelomovým obdobím a podmínkou dalšího vývoje spirituality je schopnost symbolizace, která se projevuje používáním náhradních předmětů ve hře, hraním rolí a rozvojem řeči.

Vývoj spirituality (2)

Předškolní věk

– bohatá fantazie, ovlivňovaná pohádkami, prolínají se zde fakta, zkušenosti, emoce s fantazijními představami (Bůh, Ježíšek, Santa Claus...), děti si začínají uvědomovat smrtelnost jiných.

Vývoj spirituality (3)

Školní věk

- rozvoj představivosti, fantazijní představy slučují s důkazy nebo znázorněním reality,
- pohádky jsou důležité pro hledání smyslu a organizování zkušeností,
- jsou už schopni přijímat duchovní praktiky a rituály z kultury i náboženství,

Těžce nemocné děti si už v tomhle období uvědomují ohrožení vlastního života!

Vývoj spirituality (4)

Dospívání

- maximální rozvoj kognitivních schopností,
- ↑ abstrakce a úroveň logického uvažování,
- konfliktní období,
- hledání osobní identity (??? smysl vlastní existence...),
- !!! ↑ riziko sebevražd a duševních poruch.

Vývoj spirituality (5)

Dospělost

- formování světonázoru, vlastní názory na náboženství a morální otázky,
- mnohé náboženské rozpory → únik do ateizmu.

Orientace člověka ve vztahu k religiozitě:

- zvnitřněná orientace
- vnější orientace
- nerozlišující orientace
- protináboženská orientace

Spirituální potřeba

- potřeba jedince udržovat, zvyšovat, či napravit své přesvědčení a víru k splnění náboženských povinností,

potřeby související s vědomím sebe,

potřeby související s jinými,

potřeby související s absolutnem.

Potřeby související s vědomím sebe:

- potřeba cílů a smyslu života,
- potřeba naděje,
- potřeba projevit tvořivost,
- potřeba překonat krize a životní výzvy,
- potřeba sebeúcty a osobní důstojnosti,
- potřeba odpustit si,
- potřeba vděčnosti,
- potřeba přesahu, vize budoucnosti,
- potřeba připravit se přijmout smrt, smířit se se smrtelností.

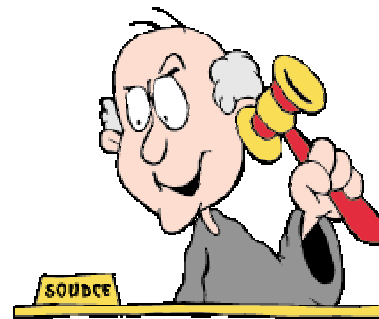
Potřeby související s jinými:

- potřeba odpustit jiným,
- potřeba vyrovnat se ze ztrátou lásky,
- potřeba být vážený a respektovaný,
- potřeba poznat možnosti, co a kdy dávat a kdy přijímat.

Potřeby související s absolutnem:

- potřeba jistoty, že existuje Bůh, či vyšší moc,
- potřeba víry, že Bůh je milující a přítomný,
- potřeba uctívání a zbožnosti.

Víra

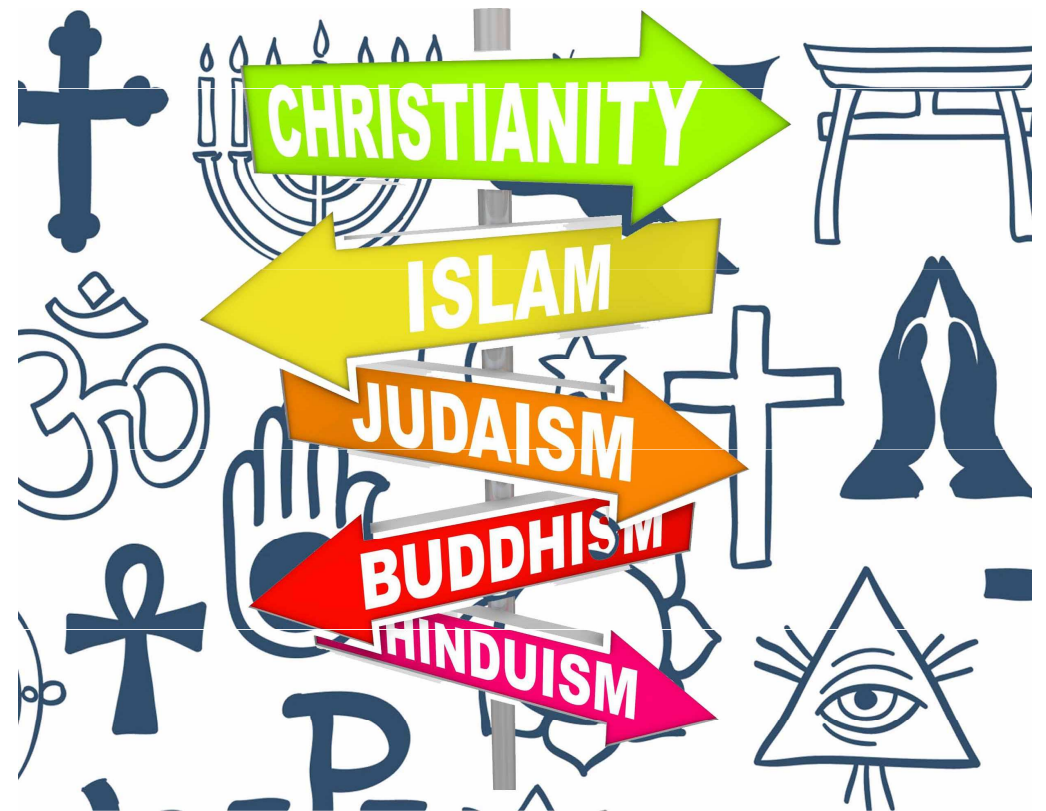
- je univerzální,
- je charakteristikou žití, činnosti a sebepochopení,
- mít víru znamená věřit anebo odevzdávat se něčemu či někomu,
- jedinec se snaží pochopit své vlastní místo ve vesmíru (jak se vidí ve vztahu k okolí) ,
- oddanost k něčemu, pevné přesvědčení (postoj) v něco nebo někoho, co může dát životu smysl. Jde o smysluplný vztah, který nemusí mít náboženskou formu.

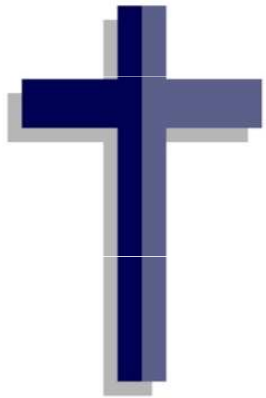

Náboženství – religiozita

- organizovaný systém uctívání,
- má základní věrovyznání, rituály a praktiky obyčejně ve vztahu k smrti, sňatku a ke spáse,
- má vlastní pravidla chování aplikovatelné v běžném životě,
- je to komplexní jev ↪ osobní, kladný vztah člověka k náboženství.

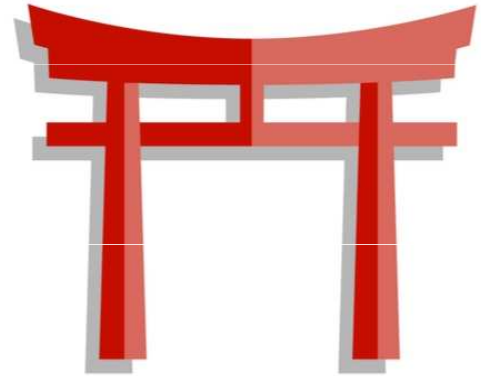
CHRISTIANITY

BUDDISM

ISLAM

SHINTO

TAOISM

HINDUISM

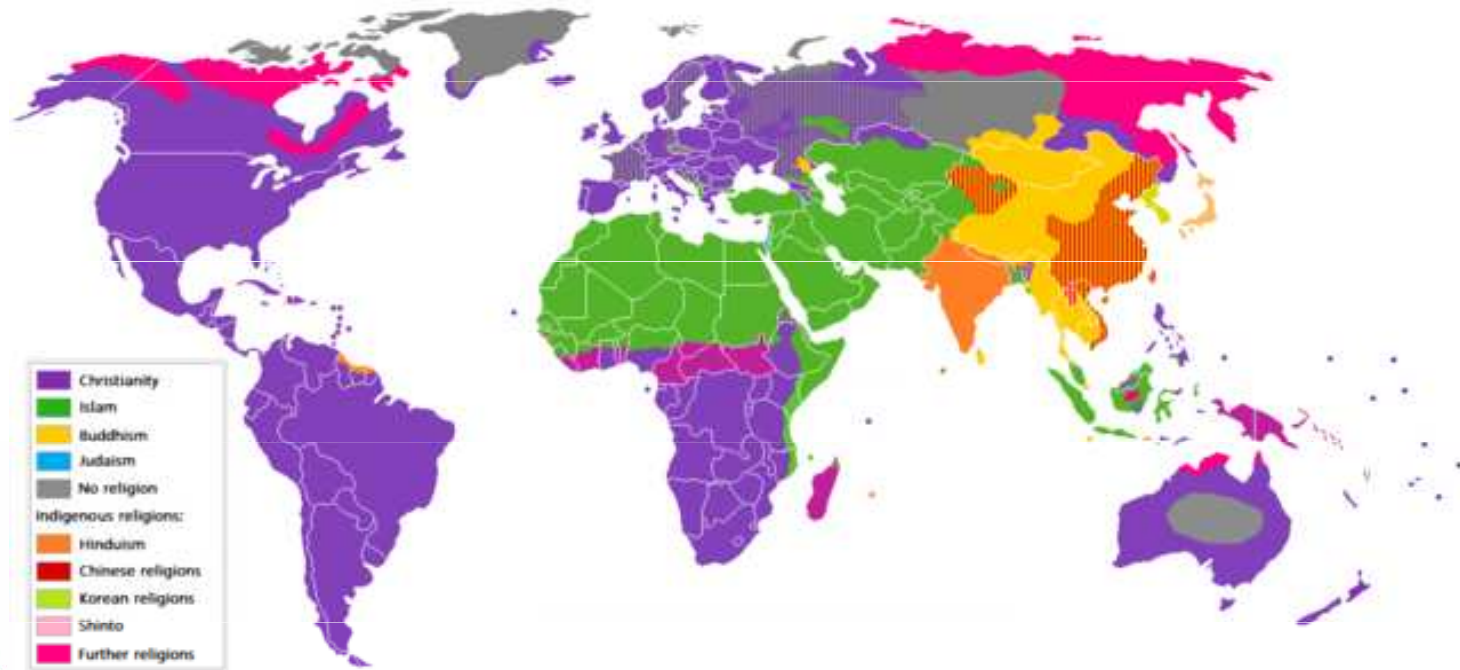

JUDAISM

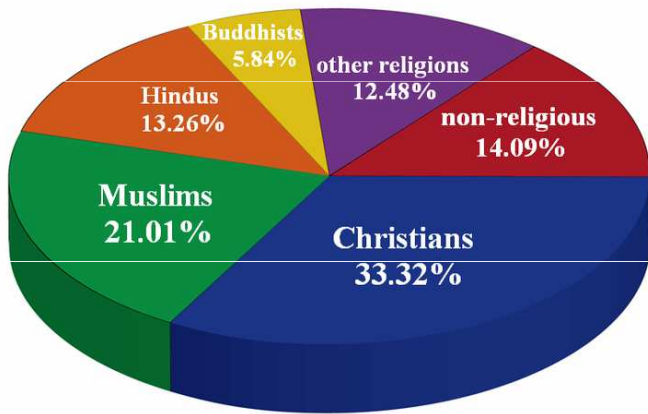

SIKHISM

The Religions of the World

World Religions by percentage

Duchovní pohoda

je
charakteristická
pocitem
smysluplnosti
života,

cílevědomostí
a
spokojeností,

svobodným
výběrem
životních
příležitostí

využitím
možností,
které
nabízí
život,

je také
charakteristická
pozitivním
postojem
jednotlivce k
sobě samému

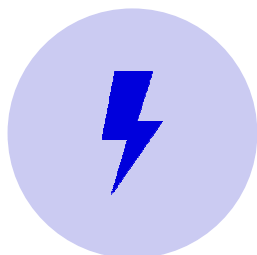
smysluplnými
vztahy s
jinými.

Indikátory duchovní pohody

- víra, naděje,
- životní cíle a smysl života,
- vnitřní vyrovnanost a harmonie,
- schopnost milovat a schopnost odpouštět,
- duchovní zkušenosti a zážitky,
- čtení duchovní literatury,
- vyjádření zážitků prostřednictvím umění,
- harmonický vztah se sebou, s jinými, schopnost sdílet a vyměňovat si myšlenky, pocity, zážitky a přesvědčení,
- zbožnost a schopnost modlit se,
- účastnění se duchovních obřadů, rituálů,
- kontakty a vztahy s duchovními,
- meditace.

Duchovní tíseň

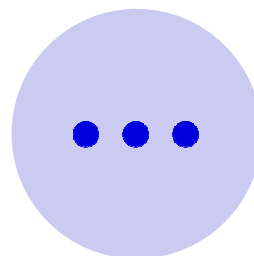
disharmonie v systému spirituality,

stav duchovních potřeb není dostatečně funkční a nepodporuje vyrovnávání se s osobní krizí a zvládnání zátěžových situací,

může být spojena se somatickými problémy, s obavami z diagnostiky, terapie a jejích výsledků, s obavami ze závažného onemocnění, bolesti, těžkého umírání a smrti,

...

Projevy duchovní tísně

vyjadřování ztráty naděje, cílů a smyslu,

sebeobviňování,

vyjádření, že Bůh ho opustil anebo hněv na Boha,

odmítání kontaktů s přáteli, rodinou,

náhlé změny v duchovních praktikách a rituálech,

žádost setkat se s duchovním,

nezájem o přírodu, o čtení literatury s duchovním obsahem...

Psychospirituální krize

- je specifickou formou duševní krize, kdy se procesy vnitřního rozvoje a změn mohou stát neočekávaným a někdy až zahlcujícím vstupem do oblasti mimořádných stavů vědomí či duchovní zkušenosti.

Posuzování - Assessment

- anamnestické údaje
- aktuální stav v duchovní sféře
- aktuální zdravotní stav
- podporující systémy

Posuzování - Assessment

– FICA Model (Puchalski, 1996):

Faith – víra

Iimportant - důležitost

Community - společenství

Apply/Address –
aplikovatelnost/adresnost/řešitelnost

Ošetřovatelská diagnostika

10. doména: ŽIVOTNÍ PRINCIPY

Třída: HODNOTY

Ochota zlepšit naději (W)

Třída: VÍRA/PŘESVĚDČENÍ

Ochota ke zlepšení duchovní pohody (W)

Třída: SOULAD HODNOT, PŘESVĚDČENÍ A ČINŮ

Duchovní nouze (A)

Riziko duchovní nouze (P)

Nedodržení (A)

Riziko porušení religiozity (P)

Porušená religiozita (A)

Ochota ke zlepšení religiozity (W)

Ošetrovateľské intervence

usiluj o atmosféru partnerství, vzájemné podpory a důvěry,

neizoluj intervence k duchovní péči od ostatních (součást všech),

pomoz p/k identifikovat strategie zvládání, sociální oporu,

veď s p/k rozhovor, zajímej se o jeho prožívání, akceptuj jeho přesvědčení a problémy, aktivně naslouchej,

podporuj informovanost p/k.

Kazuistika (1)

Ben a Alice

Ben, který žije v ošetrovatelském domě, pociťuje náhlou dušnost a bolest na hrudníku. V tísni říká své oblíbené staniční sestře Alice: „Alice, myslím, že to je konec!“ Alice zavolala druhou sestru, aby zůstala s Benem a šla telefonovat lékaři.

Lékaře vůbec nepřekvapilo, když ho Alice uprostřed rozhovoru o dalším postupu požádala, aby „chvilku počkal“ a šla se zeptat Bena na jeho názor. Ben se rozhodl, že nechce umírat se zvukem sirény v uších. Stačí mu, když ho zbaví bolesti a když si Alice ..... najde chvilku času na to, aby si s ním popovídala a namasírovala mu záda tak, jak to umí jen ona.“ Nechtěl jít do nemocnice. „Znáš mě docela dobře“, řekl Alici. „Víš, že raději zůstanu tady, než abych byl s cizími lidmi.“

Alice svolala pracovní tým. „Ben ví, že umírá. Rozhodl se, že do nemocnice nepůjde. Nechce, abych zavolala kněze a nechce ani, aby přišel doktor. Ten po telefonu naordinoval morfin a Ben chce, abych zůstala s ním. Nepřeje si, abych volala jeho manželce. Ví, že jeho žena má velké bolesti kvůli artritidě a trvalo by jí dlouho, než by sem dorazila. Včera o tom spolu mluvili a takto se dohodli. Pro mě je teď v následující hodině nebo ještě déle prioritou péče o Bena. Ví, že se na vás mohu spolehnout a že se mezitím postaráte o ostatní pacienty.“

Alice se později svěčila kolegyni. „To bylo to nejlepší, co jsem kdy v ošetrovatelství zažila. A dokonce jsem slyšela Benovu zpověď! Nechtěl kněze, ale chtěl se s některými důvěrnými věcmi světit mně. V poslední hodině jsme spolu mluvili zcela otevřeně. On se omluvil za to, že byl panovačný a já jsem ho poprosila o odpuštění za chvíli, kdy jsem byla netrpělivá a nepříjemná“.

Kazuistika (2)

Janet

Janet (35 let) byla pacientkou oddělení paliativní péče a umírala na pokročilý kostní nádor. Nebyla vdaná, ale měla mnoho přátel, jejichž náklonnosti si vážila a byla ráda, že s nimi mohla být. Několik dní před smrtí řekla sestře: „Už jsem se se všemi rozloučila. Nechci žádné další návštěvy. Jediný, koho chci, je John. Ví, co potřebuji a jsem si jistá, že u mne zůstane až do konce.“

John byl Janetin blízký přítel a místní duchovní, ale bohužel, když Janet umírala, měl dva dny volna. Než odjel, řekl ošetřovatelskému personálu, že v případě potřeby ho zastoupí jiný kněz. „Řekl jsem mu o Janet a když bude třeba, tak přijde.“

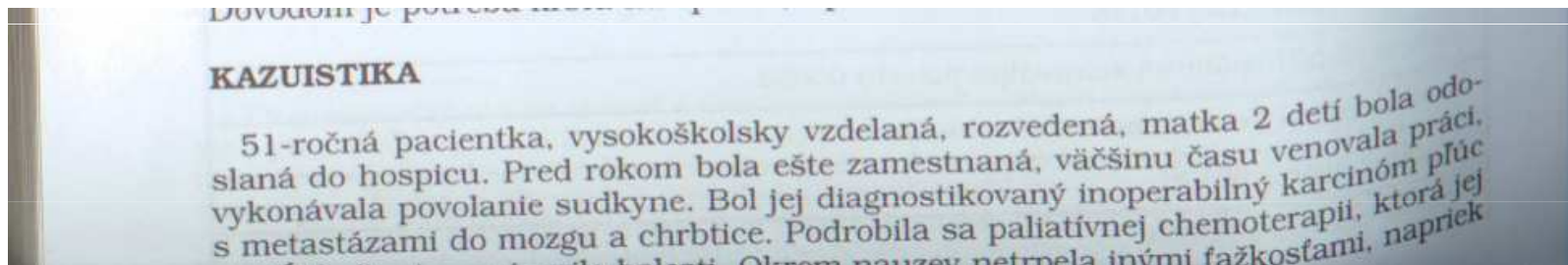
Janet pomalu ztrácela vědomí a sestry doufaly, že „vydrží“, dokud se nevrátí John. Janet však naznačila, že si přeje, aby zavolali kněze, který Johna zastupoval. Většina sester věděla, že každodenní návštěvy kněze byly pro Janet velmi důležité, stejně jako Svaté přijímání a čtení z bible. John měl také vřelý a přátelský vztah s mnoha členy ošetřovatelského týmu.

Když dorazil kněz, který měl „službu“, vypadal nejistě. Staniční sestra ho odvedla k Janet do pokoje a odešla. Ani ne za dvě minuty šla okolo a viděla, že kněz stojí u nohou lůžka. Když se na něj podívala, vyšel rychle z místnosti.

„Myslím, že spí“, řekl omluvně. „A navíc mám hroznou rýmu, tak jsem k ní nechtěl jít moc blízko“.

Ještě než kněz opustil budovu, Janet zemřela.

Kazuistika (3)

tomu žiadala o eutanáziu. Materiálne bola veľmi dobre zabezpečená, nosila známe oblečenie, používala luxusnú kozmetiku, z mesta si dala privážať rôzne šperky. Sestra ju našla plakať, pacientka vyjadrila obavy z budúcnosti, najmä z mentálnych zmien, ale rozhovor bol len formálny a povrchný. Pacientka sa nejela ani do spoločenských aktivít poriadaných v hospici. Až o niekoľko dní vyjadrila svoje najnútornejšie pocity a problémy a zdôverila sa sestre. Na pohlteniu prácou ju jej povolanie nikdy úplne neuspokojovalo. Trpela vnútorným mravným konfliktom, ktorý sa v situácii terminálneho ochorenia ešte prehĺbil. Manželstvo bolo od začiatku nevydarené. Po rozvode žila so staršou dcérou, syn ostal bývať s otcom. Deti sa odvtedy nevideli. Trpela výčtkami svedomia, že uprednostnila jedno dieťa pred druhým, i preto, že sa súrodenci nepoznávali. Obviňovala sa, že nedokázala obidve deti vychovať. Sestra sa jej opýtala, či by jej svojho syna ešte vidieť. Pacientka spočiatku váhala z obavy, že syn ju odmietne, ale po rozhovore s ošetrujúcou sestrou súhlasila.

Pri posudzovaní sa zistila prítomnosť:

- definujúcich charakteristík: vyjadrovanie straty nádeje, cieľov a zmyslu, sebaodmietanie, odmietanie kontaktov s rodinou;
- súvisiacich faktorov: terminálne ochorenie (diagnostikovaný inoperabilný karcinóm pľúc s metastázami do mozgu a chrbtice s infaustnou prognózou).

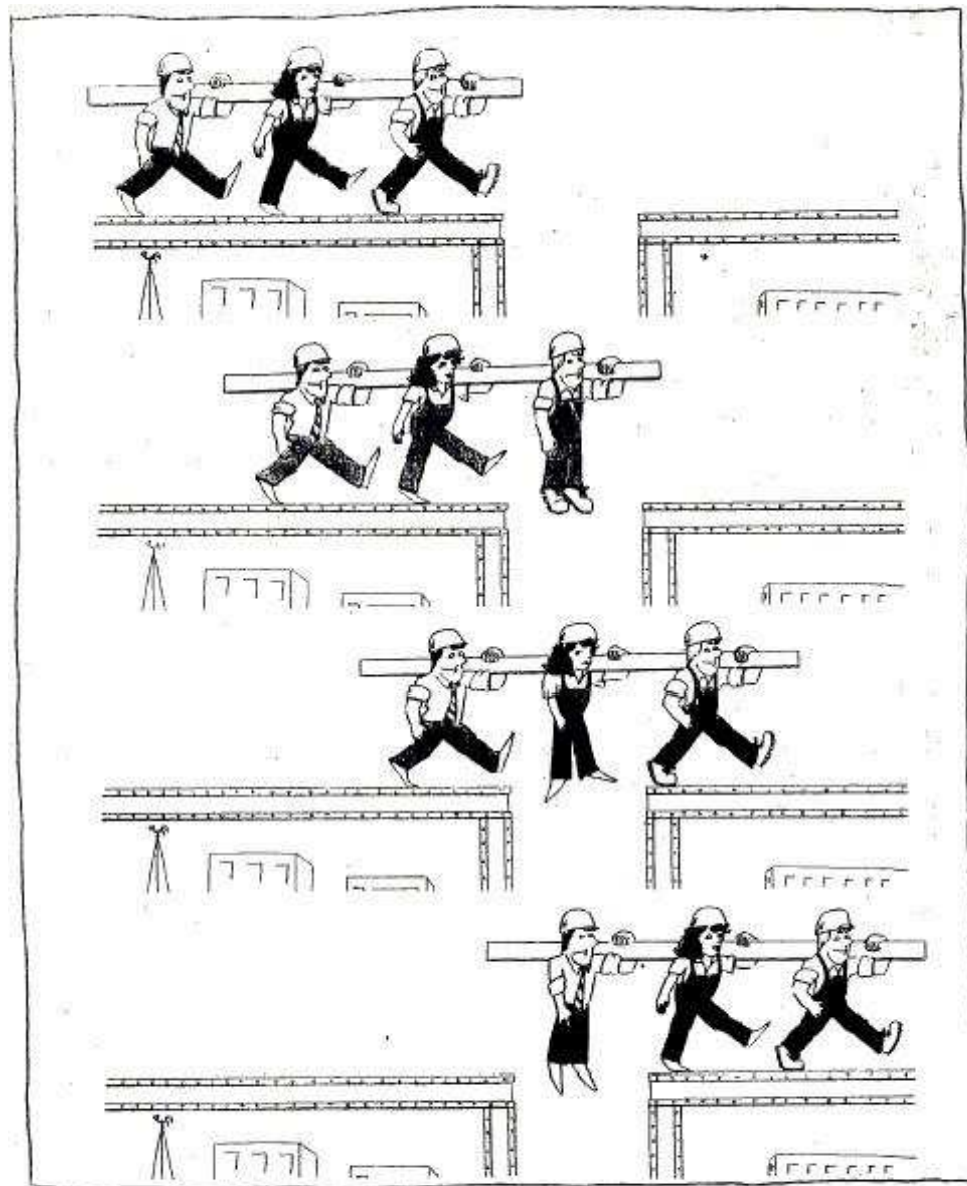
Vybratá aktuálna ošetrovateľská diagnóza: Duchovná tieseň 00066.

Plánované ošetrovateľské intervencie:

- uskutočniť opakované rozhovory s pacientkou o jej problémoch a pocitoch, ak ju počúvať a akceptovať jej pocity;
- rešpektovať jej rozhodnutie a pomôcť uskutočniť jej ho (nadviazať kontakt s synom a zorganizovať stretnutie pacientky a jej obidvoch detí);
- umožniť pacientke rozprávať o jej predstavách o spoločnom stretnutí so synom a dcérou;
- uskutočniť rozhovor s pacientkou po návšteve detí, v ktorom môže vyjadriť pocity a emócie.

Pracovníci hospicu zorganizovali návštevu tak, aby sa u matky súrodenci stretli. Otvorene im porozprávala, čo prežíva. Po návšteve detí, ktoré sa potom začali taviť, vyjadrila spokojnosť so životom a našla zmysel v závažnom ochorení a boji s smrťou. Táto situácia jej poskytla príležitosť vyriešiť problém, ktorý pre ňu bol ako najväčšiu vinu vo svojom živote.

Pacientka zomrela o päť týždňov za prítomnosti svojich detí, vnútorne vyrovnaná, pokojná, duševne zmierená.

Zajímavá prezentace k religiozitě:
<https://prezi.com/p/bfwqhpw2brtf/religiziota/>

DĚKUJI ZA POZORNOST

